

DE CULTUUR FORMATIE

De cultuurcoach - combinatiefunctionaris onderwijs en cultuur

Cultuurcoach... zo wordt de 'combinatiefunctionaris onderwijs en cultuur' steeds vaker genoemd. In de afgelopen vier jaar is er veel ervaring opgedaan met uiteenlopende varianten van de cultuurcoach en daarom zijn we nu in staat de functie duidelijker te beschrijven. Veranderingen die gaan plaatsvinden in het brede veld van de cultuureducatie kunnen elementen van de functie versterken.

EEN ACTUELE FUNCTIEBESCHRIJVING VAN DE CULTUURCOACH:

Onderstaande specificaties zijn niet bedoeld als een uniform dat elke cultuurcoach zou moeten dragen. Confectiekleding past een cultuurcoach niet; alles moet maatwerk zijn. Afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden kan uit onderstaande overzicht de best passende combinatie worden samengesteld. Een goede afstemming met onder meer de (brede) schoolcoördinator, de educatie-medewerkers van de culturele instelling en de icc-er is daarbij één van de factoren die kunnen leiden tot succes.

De cultuurcoach...

- ~ oefent met leerlingen, vaardigheden en technieken om leerlingen te leren gevoelens, gedachten en ideeën te uiten, en culturele ervaringen te laten ondergaan;
- ~ draagt ervaringen en kennis over aan leraren en educatieve medewerkers; levert een bijdrage aan de ontwikkeling van resultaat gericht cultuuronderwijs;
- ~ onderhoudt contacten met ouders en verzorgers van leerlingen;
- ~ bouwt bruggen tussen scholen en culturele aanbieders;
- ~ stemt het binnen- en buitenschoolse programma op elkaar af;
- ~ creëert toegankelijke en logische doorlopende verbindingen tussen onderwijs, cultuur en waar nodig andere voorzieningen voor kinderen;
- ~ bouwt en onderhoudt een intern- en extern relatienetwerk binnen de omliggende culturele en sociale infrastructuur;
- ~ evalueert, signaleert en analyseert knelpunten en mogelijkheden voor verbeteringen;
- ~ onderhoudt de bekwaamheden voor het eigen beroep, volgt ontwikkelingen op het eigen vakgebied en benut waar mogelijk kansen op deskundigheidbevordering;

Kennis en inzicht:

- ~ bezit vaktechnische, vakinhoudelijke en methodisch/didactische kennis;
- ~ heeft oog voor het vergroten van creatieve vermogens van kinderen;
- ~ volgt nauwgezet de ontwikkelingen in cultuureducatie;
- ~ heeft inzicht in de vraagstukken en problemen die op andere terreinen in het onderwijs en culturele sector spelen;

Vaardigheden:

- ~ bezit invoelingsvermogen en pedagogische vaardigheden die nodig zijn voor het activeren, motiveren en corrigeren van het gedrag van kinderen;
- ~ heeft creatieve vaardigheden die nodig zijn om kinderen bij het scheppen, expressie en verbeelden te ondersteunen;
- ~ beschikt over communicatieve en 'meertalige' vaardigheden die nodig zijn om samen te werken en overleg te voeren met professionals uit verschillende disciplines, groepsleerkrachten en om met ouders/verzorgers de voortgang en ontwikkeling van kinderen te bespreken;
- ~ heeft analytische en reflectieve vaardigheden die nodig zijn om de praktijk naar de theorie te vertalen en omgekeerd;

Kwalificatieniveau:

- ~ heeft een HBO kunst- of cultuur opleiding;
- ~ heeft een diploma van een pedagogische/didactische opleiding of een didactische aantekening

ONTWIKKELINGEN DIE DE MEERWAARDE VAN DE CULTUURCOACH VERSTERKEN

Om de rol van de cultuurcoach duidelijker in het vizier te krijgen is er onderzoek uitgevoerd door het bureau Oberon en hebben twaalf deskundigen en cultuurcoaches zich verzameld in de Cultuurcoach Ambassade. De uitkomsten van het onderzoek en de discussies van het platform geven we hier in het kort weer. Hieronder volgen eerst de *specifieke kenmerken* van de functie. Vervolgens trekken we *lessen* uit vier jaar ervaring. En we eindigen met *perspectieven* die volgen uit actuele ontwikkelingen die de meerwaarde van de cultuurcoach versterken.

1. Specifieke kenmerken

Met de komst van de combinatiefunctie onderwijs en cultuur (nu vooral bekend als cultuurcoach) is een nieuwe functie geïntroduceerd in een werkveld waarin al veel spelers actief zijn. De functie cultuurcoach onderscheidt zich daarbinnen door een combinatie van de volgende kenmerken.

De cultuurcoach

- heeft één werkgever maar is werkzaam in twee werkvelden, onderwijs en cultuur;
- geeft onderwijs op het terrein van cultuur en begeleidt kinderen, levert een bijdrage aan de ontwikkeling van het cultuuronderwijs en realiseert daarmee de culturele loopbaan van het kind;
- is de schakel tussen de school en culturele instelling en aanbieders. Bouwt aan duurzame relaties tussen beide die structureel, langdurig van vorm en inhoudelijk van karakter zijn;
- verkent en onderzoekt de brug tussen school en culturele instelling en richt de focus op de kern van de cultuureducatie: het kind, de inhoud, de klas;
- levert bijdragen aan het borgen van cultuuronderwijs in de schoolorganisatie en de innovatie van educatie bij culturele instellingen;
- gaat de diepte in en richt de aandacht op de ontwikkeling van de inhoud van het cultuuronderwijs in relatie tot de ontwikkeling van het kind. Is *in geen geval* de terugkeer van de oude vakdocent en *zeker niet* het middel tot kennismaking met aspecten van cultuuronderwijs.

2. Lessen

De ervaring uit de eerste vier jaren van de Impuls brede scholen *leert* onder meer het volgende over de invulling van de functie:

- De feitelijke invulling en omvang van de functie cultuurcoach zijn zeer divers en blijken afhankelijk van de directe omgeving. Coaches die met weinig uren worden ingezet en veel van school wisselen, draaien in een kennismakingcarrousel en komen niet toe aan de ontwikkeling van de inhoud van het cultuuronderwijs. Daarom is het verstandig de beschikbare formatie *minder te versnipperen* over kleine functies, en de cultuurcoach niet in te zetten op een te groot aantal scholen. Het is beter om langer lopende contracten aan te bieden dan met kortlopende contracten te werken.
- *Een goede taakverdeling* van uitvoerende, organiserende en beleidsvormende activiteiten is onontbeerlijk. Naarmate de coördinerende taken overheersen, verbleekt het onderscheid met andere spelers die in de cultuureducatie actief zijn. Daar waar de cultuurcoach uitsluitend actief is binnen de lessen, stijgt het functioneren niet uit boven de rol van de vakleerkracht of gastdocent.
- Alleen daar waar het kind zelf ervaart dat er waarde aan zijn leven wordt toegevoegd, bewijst het cultuuronderwijs zijn kwaliteit. Voor het zichtbaar maken van deze kwaliteit is niet alleen een *systematische beoordeling* van opgedane kennis, vaardigheden en activiteiten nodig maar ook een beoordeling van de prestaties van kinderen. Alleen als de cultuurcoach goed contact heeft met verschillende groepen over zijn ervaringen en die van de kinderen (met zowel docenten, culturele professionals als ouders en verzorgers), kan het beoordelingsinstrumentarium beter worden ontwikkeld. Hoe beter dit instrumentarium, hoe beter het functioneren van de cultuurcoach.

3. Perspectieven

De veranderingen die gaan plaatsvinden in het brede veld van de cultuureducatie kunnen de volgende elementen van de functie cultuurcoach *versterken*:

- In gemeenten waar culturele instellingen en scholen samenwerken en met succes een beroep doen op de matchingsregeling van het Fonds voor Cultuurparticipatie, krijgen cultuurcoaches over het algemeen meer mogelijkheden om hun doelen te bereiken. Daar immers is er meestal een interne cultuurcoördinator op school aanwezig en ontwikkelen scholen en culturele instellingen een gezamenlijke visie op cultuureducatie. Hierdoor kan de cultuurcoach nog *betere resultaten behalen*.
- Het lokale aanbod van culturele instellingen, zelfstandig gevestigde kunstenaars en commerciële organisaties, die het primair onderwijs als potentieel werkterrein zien, zal toenemen in aantal en diversiteit. Dit versterkt *de bemiddelaarsrol* van de cultuurcoach in het aangaan van samenwerking tussen school en cultuur, het onderscheiden van goed en minder goed aanbod en het stimuleren van afstemming tussen de verschillende aanbieders.
- Scholen en culturele instellingen worden de komende tijd aangemoedigd om bij te dragen aan het ontwikkelen van bruikbare instrumenten die de opbrengsten van cultuureducatie zichtbaar maken. De behoefte aan voorbeeldleerplannen is groot. Dit onderstreept de rol van de cultuurcoach bij *het signaleren*, analyseren en tonen van de meerwaarde van specifieke samenwerkingsvormen tussen leraren, kunstenaars en culturele professionals.
- Aan beide kanten van de brug tussen school en culturele instelling nemen de ambities en verwachtingen snel toe. De behoefte om met elkaar tot vernieuwing te komen is groot. We moeten leren met minder middelen meer te bereiken. In deze dialoog zal de *innovatieve functie* van de cultuurcoach sterker tot uiting komen.

Colofon:

Deze tekst is tot stand gekomen met hulp van de Cultuurcoach Ambassade.

Dit platform is een initiatief van de Cultuurformatie waaraan deelnamen de volgende zes cultuurcoaches: Marysia Pardoën (Leidschendam) Borius van der Meulen (Gouda) Saskia Mastenbroek (Haarlem) Janneke Meijer (Hellendoorn) Judith Vossen (Purmerend) Nicole van Zomeren (Hardenberg)

Als deskundigen namen deel:

Eeke Wervers (Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst i.o.) Anna van der Goot (Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam) Theisje van Dorsten (Universiteit van Groningen) Hans Muiderman (schrijver/publicist) Anne Wil Huisman (stagiaire Erasmus Universiteit) en Bert Holvast (De Cultuurformatie)

Verder lezen:

Oogsten in de Dwaaltuin. Monsma, D. Holvast, B. Oomen, C. en Van Leeuwen, J. *Beter minder, maar beter - een onderzoek naar de meerwaarde van de cultuurcoaches op brede scholen* Oomen, C., Gramberg, P. & Van der Grinten, M. *Cultuurcoach. Schakel tussen school en culturele instelling*. Monsma, D. & Muiderman, H. *Cultuureducatie: leren, creëren, inspireren! Aan het Werk met Combinatiefuncties, eindrapport Taskforce Combinatiefunctie*

De inhoud van deze publicaties is te vinden op www.cultuurcoach.org. Reacties op de inhoud welkom zijn op b.holvast@cultuurformatie.nl